

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru na téma jak docílit lepšího začlenění regionů postižených trvalými přírodními a strukturálními znevýhodněními

(2005/C 221/23)

Dne 27. ledna 2004 se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl, v souladu s článkem 29 odst. 2 jednacího řádu, vypracovat stanovisko na téma: jak docílit lepšího začlenění regionů postižených trvalými přírodními a strukturálními znevýhodněními.

Specializovaná sekce „Hospodářská a měnová unie, hospodářská a sociální soudržnost“, která byla pověřena přípravnými pracemi Výboru k tomuto tématu, přijala toto stanovisko dne 19. ledna 2005. Zpravodajem byl pan BARROS VALE.

Na svém 414. plenárním zasedání ve dnech 9. a 10. února 2005 (zasedání dne 10. února 2005), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor toto stanovisko v poměru 80 hlasů pro, 0 hlasy proti a 3 členové se zdrželi hlasování.

1. Úvod a obecné poznámky

by se skládala z opatření individuálně přizpůsobených jejich specifickým potřebám.

1.1 Identifikace a definice pojmu regiony s trvalými přírodními a strukturálními znevýhodněními

1.1.6 EHSV se domnívá, že k této situaci došlo především v důsledku absence realistické definice Společenství pojmu „regiony postižené trvalými přírodními a strukturálními znevýhodněními“ v právních a institucionálních pojmech.

1.1.1 Jedním ze strategických cílů Evropské unie je dosáhnout celkového harmonického rozvoje veškerého svého území, zejména odstraněním všech socio-ekonomických, historických, fyzikálních nebo přírodních faktorů, které mohou ohrožovat konkurenceschopnost daných oblastí a brzdit jejich rozvoj.

1.1.7 V daném kontextu rozšíření Evropy a jejich 25 členských států má EHSV za to, že právní a oficiální uznání tohoto pojmu je nejdůležitějším východiskem pro návrh specifického rámce pro opatření.

1.1.2 Jednou z nejvýznamnějších překážek je nepřístupnost určitých oblastí, jako jsou ostrovní regiony nebo horské oblasti, která vážně ovlivňuje tamní způsob života. Další znevýhodnění rozvoje různých regionů představuje nízká hustota osídlení. Některá území jsou postižena současně více než jedním znevýhodněním, jako je tomu v případě hornatých ostrovů, což situaci dále komplikuje.

1.1.8 EHSV zastává názor, že takovéto regiony zasluhují zvláštní pozornost, konkrétně pomocí zavedení specifického rámce včetně trvalých opatření, která jsou v konečné analýze jediná schopná minimalizovat většinu přetrvávajících strukturálních problémů. To je jediný způsob, jak odvrátit nebezpečí, že se tyto regiony stanou ještě izolovanějšími/okrajovějšími, a jak jim za rovných podmínek pomoci začlenit se do Společenství, jehož jsou součástí.

1.1.3 Jako součást svého úsilí o hospodářskou a sociální soudržnost uznala Evropská komise existenci trvalých přírodních znevýhodnění (specifické zeměpisné, přírodní nebo demografické nevýhody) v některých regionech EU – horských regionech, oblastech řídké osídlených a v ostrovních regionech – které jsou překážkou pro hospodářskou činnost a představují skutečné nevýhody pro rozvoj dotyčných regionů.

1.1.9 Ve svém stanovisku k budoucnosti horských oblastí v EU⁽¹⁾ argumentoval EHSV tím, že prvním krokem při vytváření společné vize bylo ošetření zvláštního postavení těchto oblastí ve Smlouvách, jak již bylo učiněno v člancích 158 a 299 Amsterodamské smlouvy. Toto uznání bylo odůvodněno nevýhodami a problémy, jimž tyto oblasti, kterým by mělo být dáno právo na solidaritu, odlišnost a experimentování, čelí.

1.1.4 EHSV však má za to, že Evropská regionální politika celkově neposkytla uspokojivou odezvu tím, že by náležitě vzala v úvahu rozhodující omezení ovlivňující tyto regiony.

1.1.10 EHSV vždy věřil, že tyto oblasti vyžadují uznání, které by jim umožnilo stavět na základních zásadách, díky kterým by následně mohly realizovat svůj plný potenciál jako regiony charakterizované autenticitou a rozmanitostí.

1.1.5 Existuje řada opatření Společenství, jež jsou zacílena na některé z těchto regionů, a skutečně či potenciálně je zahrnují. Neexistuje však žádná strukturovaná evropská politika pro všechna území zasažená tímto typem znevýhodnění, která

(¹) Úř. věst. C 61, 14. 3. 2003, s. 113.

1.1.11 EHSV proto vítá, že do Ústavní smlouvy Evropské unie, přijaté dne 18. června 2004 mezivládní konferencí za účasti hlav států a vlád EU a ještě podléhající ratifikaci, byl začleněn článek, který se zdá být přeformulovanou verzí článku 158 Amsterodamské smlouvy – výslovný odkaz na regiony postižené trvalými strukturálními znevýhodněními, jako jsou např. ostrovy, horské oblasti nebo oblasti s nízkou hustotou osídlení.

1.1.12 V oddíle o hospodářské, sociální a územní soudržnosti v článku III-220 přidává následující odstavce ke dvěma odstavcům již obsaženým v článku 158 Amsterodamské smlouvy: „Mezi dotýcnými regiony musí být zvláštní pozornost věnována venkovským oblastem, oblastem zasaženým restrukturalizací průmyslu a oblastem, které jsou postiženy závažnými a trvalými přírodními nebo demografickými znevýhodněními, jako jsou nejsevernější regiony s velmi nízkou hustotou osídlení a ostrovní, příhraniční a horské oblasti.“

1.1.13 EHSV je přesvědčen o tom, že skutečnost, že regiony s tímto typem znevýhodnění jsou nyní jasně zmíněny v Ústavní smlouvě, může sloužit jako politická páka otevírající cestu budoucím vnitrostátním opatřením a opatřením Společenství, která budou vhodnější pro skutečné podmínky v těchto oblastech a která budou zaměřena na podstatné snížení trvalých strukturálních znevýhodnění nebo přinejmenším na snížení jejich dopadů.

1.1.14 EHSV vítá pokračující závazek Evropské unie podporovat hospodářskou a sociální soudržnost a věří, že ve Smlouvě vyjádřené uznání specifických rysů těchto oblastí nepochybně představuje příležitost pro jejich budoucnost. EHSV však má za to, že skutečný právní zlom v uznání dotýcných oblastí si nezbytně žádá vyjasnění tohoto pojmu, a zejména významu pojmů „trvalé přírodní nebo demografické znevýhodnění“, „regiony s velmi nízkou hustotou osídlení“ a „horské oblasti“.

1.1.15 Pro legislativu Společenství je nyní důležité objektivně definovat, které oblasti jsou způsobilé, s cílem zajistit pro tyto regiony provádění budoucích stálých specifických opatření.

1.1.16 Oficiální uznání tohoto pojmu by jistě dodalo větší váhu politickým opatřením Společenství, která jsou přizpůsobená specifickým vlastnostem těchto regionů a zaměřena na kompenzování strukturálních znevýhodnění postihujících tyto regiony.

1.2 Problémy ostrovních regionů Evropské unie

1.2.1 Ostrovní poloha a izolovanost je označována jako zeměpisně-kulturní faktor a jako trvalé znevýhodnění představující další omezení konkurenceschopnosti v těchto oblastech.

1.2.2 Oficiálně existují jasné odkazy na ostrovní regiony (článek 154 Maastrichtské smlouvy, článek 158 Amsterodamské smlouvy a prohlášení č. 30 připojené k Amsterodamské smlouvě), v nichž se uznává, že strukturální znevýhodnění spojená s jejich ostrovním statutem vážně zhoršují jejich sociální a hospodářský rozvoj, a doporučuje se, aby legislativa Společenství mohla v odůvodněných případech zahrnout zvláštní opatření ve prospěch těchto regionů, s cílem je lépe zapojit do vnitřního trhu za rovných podmínek.

1.2.3 Zpráva z března 2003 o ostrovních regionech⁽¹⁾ uvádí, že jakkoli důležité by tyto odkazy mohly být, dosud vedly jen k velmi slabým výsledkům ve smyslu zvláštních opatření.

1.2.4 Studie 286 ostrovních regionů⁽²⁾ prokázala, že:

- jejich populace představuje 10 milionů lidí obývajících oblast o rozloze 100 000 km² (což představuje přibližně 3 % celkové populace Evropské unie a 3,2 % jejího celkového území);
- celkový odhadnutý HDP těchto oblastí představuje 18 miliard EUR (tj. 2,2 % HDP EU) a odpovídající HDP na obyvatele (vyjádřený standardní kupní silou) činí 16 300 EUR (72 % průměrné hodnoty EU), přičemž mezi různými ostrovními regiony jsou velké rozdíly;
- jejich ekonomická a sociální situace je, až na několik málo výjimek, méně příznivá, než je tomu ve státech, k nimž náleží. Jejich HDP na obyvatele je obecně nižší než vnitrostátní průměr, ačkoli není nutné nejnižší ve státě, k němuž náleží (je podstatně vyšší, než je tomu v deseti nejchudších regionech EU);

⁽¹⁾ Závěrečná zpráva (2000.CE.16.0.AT.118), Analýza ostrovních regionů a nejbližších regionů Evropské unie, březen 2003.

⁽²⁾ Pět kritérií, kterými Eurostat definuje ostrovy: musí mít plochu alespoň 1 km²; musí být vzdáleny alespoň 1 km od kontinentu; musí mít alespoň 50 trvale usídlených obyvatel; nesmí mít žádné stálé spojení s kontinentem; nesmí na něm být žádné hlavní město EU.

— ekonomiky ostrovů jsou velmi choulostivé, neboť se soustřeďují jen na omezený rozsah činností v určitých sektorech, jako je např. zemědělství, rybolov a turistika, s velmi vysokou specializací. Nedostatek surovin brzdí rozvoj sekundárního sektoru (zaměstnanost v sekundárním sektoru je v ostrovních regionech nižší, než je průměr EU). Byla již uplatněna řada strategií usilujících o rozšíření ekonomické základny a o snížení objemu sezónních činností;

— ostrovní regiony mají vysoký podíl malých firem. Tyto podniky jsou zvláště choulostivé vzhledem k malým domácím trhům, trvajícím nízké úrovni kvalifikace a absenci tradice zakládání firem;

— podrobný přehled ostrovní populace ve třech relevantních zeměpisných oblastech je vysoce nevyvážený: 95 % ostrovní populace je soustředěno na Středomořských ostrovech a jen 5 % populace žije na ostrovech v Atlantiku a na severních ostrovech. Podrobný přehled podle ostrovů činí tuto nevyváženost ještě výraznější (na pěti ostrovech či skupinách ostrovů žije okolo 85 % příslušné populace);

— rozhodujícím faktorem pro postižení znevýhodněním je počet obyvatel. Zdá se, že existuje určitý prahový počet obyvatel okolo 4 až 5 tisíc obyvatel; v nadprahovém počtu obyvatel dochází obecně k růstu populace, úroveň vybavení a infrastruktury je vyšší a obyvatelstvo je mladší. Podprahové ostrovní obyvatelstvo jsou zvláště ohroženo odlivem obyvatel a jejich stárnutím, a je znatelně nedostatečně vybaveno;

— spolu s počtem obyvatel představují přírodní a geomorfologické podmínky tři znevýhodnění: znevýhodnění týkající se ostrovů, hornatých oblastí a souostroví. Většina z těchto ostrovů je hornatá a musí čelit omezením plynoucím ze skutečnosti, že tvoří souostroví;

— ostrovní regiony se však těší řadě výhod, které musí být více a lépe využívány, zvláště ve spojení s rekreačními činnostmi (cestovní ruch, sport, rekreační domy atd.) tak, aby mohly hrát důležitou roli ve spojení s „námořními dálnicemi“.

1.2.5 Definice Eurostat pro „ostrov“ vyřadila všechny ostrovy, na nichž sídlí hlavní město členského státu EU. Před rozšířením tak definici nevyhověly Velká Británie a Irsko, nyní se to však týká také dvou relativně malých ostrovů, tedy Kypru a Malty. EHSV navrhuje, aby došlo k takové revizi definice, jež by případně zahrnovala tyto dva nové členské státy. Evropská komise tento problém již zařadila ve svém návrhu nových Strukturálních a Kohezních fondů⁽¹⁾, stejně jako v kontextu nové Evropské Ústavy⁽²⁾, jež zahrnuje prohlášení na toto téma.

1.3 Problémy náhorních regionů

1.3.1 Horské oblasti pokrývají okolo 40 % území EU s obyvatelstvem dosahujícím téměř 66,8 milionů (17,8 % celkového počtu obyvatel EU).

1.3.2 Náhorní regiony jsou v důsledku svých specifických geofyzikálních, kulturních a ekonomických vlastností (hory často splývají se státními hranicemi) nevhodné pro řadu hospodářských činností. To ovlivňuje způsob života místního obyvatelstva.

1.3.3 Nedávná studie horských oblastí⁽³⁾ nejen že zdůraznila význam různých přírodních, hospodářských a sociálních znevýhodnění, ale rovněž poukázala na značné rozdíly mezi těmito oblastmi.

1.3.4 Uvedená studie došla k závěru, že národní politiky pro horské oblasti se liší: v některých státech mají rezortní charakter zaměřený v podstatě na rozvoj zemědělství či venkova, zatímco v jiných státech se politiky zaměřují na více-rezortní rozvoj, zejména v oblastech, jako je např. veřejná infrastruktura, životní prostředí a cestovní ruch.

1.3.5 Studie rovněž zdůraznila, že životní prostředí, krajinná a kulturní hodnoty představující jedinečné dědictví jsou nyní lépe chráněny vnitrostátním právem i právem Společenství, ale poukazovala na to, že je potřeba těsněji koordinovat rozvojové strategie.

⁽¹⁾ COM(2004) 492 final, čl. 52, písm. 1b) i).

⁽²⁾ Příloha XIX.

⁽³⁾ *Horské oblasti v Evropě: Analýza horských oblastí v členských státech EU, v přístupujících státech a v dalších evropských státech*. Evropská komise, leden 2004.

1.3.6 Studie varovala před třemi riziky v důsledku globalizace: před trendem činit z horských oblastí „venkovní muzea“ (přírodní/kulturní rezervace a oblasti pro volný čas), trendem podporovat hospodářský růst bez ohledu na zásadu udržitelnosti a trendem snižování počtu obyvatel.

1.4 Problémy, kterým čelí oblasti s nízkou hustotou osídlení

1.4.1 Pro oblasti s nízkou hustotou zalidnění je obvykle hlavním problémem přeprava, a to jak časová vzdálenost, tak náklady na přepravu. V mnohých případech je problémem skutečný nedostatek přepravních zařízení. V těchto oblastech se zřídka nacházejí výrobní procesy velkého objemu, což není pouze problémem pro soukromou výrobu, ale rovněž pro sociální a ostatní veřejné služby. Národní solidarita ve společnosti je tímto vystavena zkoušce, kdy veřejné služby pro tyto části země by měly tvořit větší částku z veřejných výdajů, než kolik je odpovídající počet obyvatel.

1.4.2 Dalším problematickým rysem těchto oblastí je podnebí. Nízká hustota zalidnění často souvisí s chladným podnebí. Kromě nákladů na dlouhou přepravu je třeba mimo jiné zmínit také vyšší náklady na teplo.

1.5 Otázky spojené s dopravou a dopravními náklady měřené na obyvatele nebo absolutně

1.5.1 Evropský parlament ve svém usnesení ze dne 12. února 2003 o Bílé knize o dopravní politice zdůraznil, že je nutné, aby dopravní politika přispívala k hospodářské a sociální soudržnosti a brala v úvahu specifickou povahu odlehklých, ostrovních a horských regionů s nízkou hustotou osídlení, a rovněž zdůraznil, že se musí brát v úvahu také zvláštní potřeby těchto regionů. Vzhledem k jejich zeměpisné poloze je doprava pro tyto regiony strategicky významná.

1.5.2 Navíc, skutečnost, že některé z těchto regionů jsou souostrovím, jejich závislost na těchto službách jen zvyšuje, neboť jejich politické, ekonomické a sociální vztahy s pevninou podstatně závisí na leteckých a námořních dopravních službách.

1.5.3 Další překážku v hospodářském rozvoji těchto regionů představují dodatečné dopravní náklady vznikající v důsledku

vzdálenosti těchto regionů a nutnosti zajistit pravidelnost dopravních služeb. Tyto ekonomické nevýhody se v praxi projevují vysokou cenou osobní a nákladní dopravy do a z těchto regionů (v ostrovních regionech jsou náklady na dopravu zboží na vnější trhy vyšší v důsledku nutnosti využívat letecké či námořní dopravy, která je dražší než železniční či automobilová doprava na stejné vzdálenosti), vysokými distribučními náklady (za daných podmínek, kdy je nutno udržovat velkoobjemové zásoby s cílem předcházet výpadku dodávek v případě špatného počasí nebo jiných okolností a s cílem uspokojit sezónní poptávku) a vysokými výrobními náklady (malý rozsah místních trhů a v některých případech i vysoká cena pozemků a malé místní investiční kapacity tento problém ještě zhoršují).

1.5.4 Ačkoli je ekonomická a demografická váha některých regionů v relaci k EU jako celku skrovná, některé z nich – včetně těch odlehklých a nejvzdálenějších – představují potenciální platformu, ze které může Evropa rozvíjet své obchodní vztahy se sousedícími oblastmi.

1.5.5 Bylo poukázáno na to, že pokud mají být specifické potřeby těchto regionů splněny způsobem umožňujícím jejich hospodářský a sociální rozvoj, klíčovou roli hraje společná dopravní politika a zejména lepší začlenění letišť a přístavů těchto regionů do transevropských sítí.

1.5.6 Výbor pro regionální politiku, dopravu a cestovní ruch ve své zprávě o strukturálně znevýhodněných regionech poukazuje na úlohu, kterou mohou hrát hlavní transevropské sítě v resortech dopravy a energetiky, s cílem zajistit lepší propojení mezi nimi a zbytkem EU a snížit vnitřní roztržitost regionálních trhů.

1.6 Otázky telekomunikací

1.6.1 Velké vzdálenosti od hlavních evropských trhů a mezi regiony navzájem vážně oslabují jejich konkurenceschopnost a možnosti jejich rozvoje.

1.6.2 Rozvoj informační společnosti, telekomunikačních sítí, multimédií a technických inovací nabízí těmto regionům reálné příležitosti.

1.6.3 Nové informační a telekomunikační technologie tím, že překonávají časová a vzdálenostní omezení, představují nástroje ke zmírnění důsledků izolovanosti a k pomoci v poskytování určitého spektra služeb ostrovům (zejména v oblasti vzdělávání a zdraví, v případě zdraví prostřednictvím rozvoje telemedicíny); nové informační a telekomunikační technologie představují rovněž jednu z hlavních podmínek nutných pro růst podniků v těchto regionech.

1.6.4 Evropská unie, vědoma si toho, že tyto otázky jsou klíčové pro rozvoj místních hospodářství, podporovala úsilí těchto regionů a veřejných i soukromých hospodářských činitelů o modernizaci telekomunikační infrastruktury, rozvoj služeb nutných k vybudování informační společnosti a o jejich účinnější masové využívání v podmínkách těchto regionů.

1.6.5 Studie však svědčí o tom, že navzdory značnému zlepšení telekomunikačních infrastruktur v dotyčných regionech co do kvality a počtu linek, regionálních a vnitrostátních spojů, mezinárodních spojů a rozvoje telematických služeb, které umožnily uživatelům veřejných a soukromých služeb být lépe informováni, nadále přetrvávají významné nerovnosti ve srovnání s regiony na evropské pevnině.

1.6.6 Stručně řečeno, navzdory velkému pokroku nebyly všechny problémy úplně vyřešeny, ale je naděje, že technický pokrok v příštích několika letech připraví cestu pro pozitivní změny zmírňující pocit psychologické izolovanosti, který postihuje lidi v těchto regionech.

1.7 *Infrastruktura a přístup k veřejným službám, konkrétně k přístavům, letištím, železnicím, cestám, zdravotním službám, vzdělávání a školení a ke znalostní politice*

1.7.1 Regiony postižené trvalým přírodním a strukturálním znevýhodněním zjistily, že je velmi obtížné si udržet stejný počet obyvatel.

1.7.2 Absence kritické výše populace obecně vede ke kvalitativním nebo kvantitativním nedostatkům veřejných služeb v těchto regionech. Dodatečné náklady základních služeb, jako je doprava, zasahují do hospodářského rozvoje těchto regionů. Proto ESHV zastává názor, že veřejné služby jsou také životně důležité pro územní dynamiku dotyčných regionů vzhledem k jejich sociálním dopadům.

1.7.2.1 Jelikož zabezpečení veřejných služeb je v odpovědnosti členských států, je politika pro tyto služby

převážně národní otázkou. EHSV proto naléhá na členské státy, aby vytvořily systémy sociálních služeb, které budou specifické svou socio-geografickou solidaritou.

1.7.3 Ačkoli informační a komunikační technologie umožnily některá řešení, pokrok v této oblasti zůstává ve většině těchto regionů velmi pomalý.

1.7.4 Podobně jako Evropský parlament se EHSV domnívá, že reforma politiky hospodářské soutěže Společenství musí umožnit posílení dopadu regionální pomoci na regiony s trvalými zeměpisnými znevýhodněními a zajistit, aby v nich kvalita veřejných služeb zůstala zachována.

1.8 *Omezení a možnosti týkající se životního prostředí: rozmanitost ekosystémů*

1.8.1 Životní prostředí některých těchto regionů je velmi křehké a růst cestovního ruchu, zvláště na řadě středomořských ostrovů, nadále zvyšuje tlak na životní prostředí. Avšak např. velmi rozmanité ekosystémy představují ohromné příležitosti. Tyto příležitosti mohou a měly by být vyvážené a udržitelně využívány.

1.8.2 Co se týče energie, jsou ostrovní regiony – zejména ty nejvzdálenější – obvykle vysoce závislé na dodávkách ropy (kvůli jejich poloze, vzdálené od hlavních energetických sítí, a vyšším nákladům výroby elektřiny v důsledku průměrné velikosti, často velmi malé, zásobovaných elektrických sítí). Z tohoto důvodu musí být využívány alternativní zdroje energie, kterými tyto regiony obecně nejsou dobře vybaveny.

1.9 *Problémy hospodářské činnosti, soustředování rezortních činností a nedostatek alternativ, situace zaměstnanosti*

1.9.1 Jedním z hlavních problémů, kterým tyto regiony čelí, je nepochybně nízká schopnost založit a udržet podniky z důvodu nedostatku kapitálu, a z velké části v důsledku hospodářského a sociálního klimatu, které je nepříznivé pro růst podnikání.

1.9.2 Některé studie doporučily, aby se ekonomiky v těchto regionech diverzifikovaly, zvláště ty, které závisí výlučně na cestovním ruchu, a aby byly podporovány nové integrované zdroje místního obecného rozvoje.

1.9.3 Některé studie uvádějí názor, že pro rozvoj nových sektorů nebo pro zahájení cestovního ruchu a s tím související podporu zaměstnanosti jsou nezbytné programy doškolování zaměřené na podporu inovací a na vytváření podniků.

1.9.4 Skladba zaměstnanosti obecně vykazuje značnou sílu sektoru zemědělství. Vysokou zaměstnanost vykazuje rovněž resort služeb, a to z velké části v důsledku zaměstnanosti ve veřejném sektoru.

1.10 Příležitosti pro cestovní ruch a rekreaci

1.10.1 Cestovní ruch je nepochybně motorem hospodářské činnosti a jako takový je i motorem pro překonávání rozvojových mezer v regionech s trvalými strukturálními znevýhodněními. V některých regionech je tento sektor z hlediska přínosů největší.

1.10.2 EHSV se domnívá, že ve snaze tyto regiony těsněji sblížit s rozvinutějšími regiony EU je nutné vytěžit maximum výhod z úlohy cestovního ruchu, zakládající se na odborném základě, a jeho potenciálu pro hospodářský rozvoj.

1.10.3 EHSV nadále hájí stanovisko, že na těchto územích nesmí být cestovní ruch jedinou základnou tamních ekonomik, které by měly být diverzifikovány a rozrůzněny.

1.10.4 Ve svém dřívějším stanovisku k budoucnosti náhorních oblastí v EU⁽¹⁾ EHSV zastával názor, že v souladu s respektováním potřeb udržitelného rozvoje musí být cestovní ruch v náhorních oblastech více diverzifikován tak, aby byl rovnoměrněji rozložen časově během roku (zlepšení sezónní bilance návštěvníků) i prostorově (územně rovnoměrnější rozložení návštěvníků).

1.10.5 EHSV má nadále za to, že přitažlivost náhorních oblastí jako místa určení pro turisty z jiných oblastí nebo jednoduše místa pro rekreaci je dalekosáhle dána vlastními kvalitami těchto oblastí, ale domnívá se, že tuto úlohu je třeba pěstovat a přizpůsobovat měnící se poptávce.

1.10.6 Studie svědčí o tom, že cestovní ruch a rekreace představují pro tyto regiony klíčové hodnoty, ovšem varují před nadměrnou specializací na tento ekonomický sektor.

1.11 *Schopnost přilákat investice a vytvářet příležitosti k udržení obyvatelstva v regionu a k rozvoji jeho vnitřního potenciálu*

1.11.1 Protože se jedná o regiony s objektivními a trvalými nevýhodami, které stále znamenají dodatečné náklady, EHSV pokládá za nanejvýš důležité, aby byly zavedeny aktivní politiky, např. prostřednictvím vhodných daňových opatření, na podporu rozvoje místních ekonomik tak, aby místní obyvatelstvo mohlo zůstat na místě.

1.11.2 Vzhledem k daným vlastnostem a omezením specifickým pro tyto regiony a vzhledem k jasnému významu zajištění v každém případě nevhodnější strategie pro dané cíle má EHSV za to, že je zvláště důležité podporovat růst udržitelného a vysoce kvalitního cestovního ruchu spolu s místní výrobou, s cílem umožnit místnímu hospodářství rozvíjet se a přispívat k vytváření a/nebo zachování pracovních příležitostí. Jedním ze způsobů, jak to provést, by mohlo být rozvíjení podpůrných služeb blízkých podnikům a stimulačních vytváření a rozvoj malých podniků a mikropodniků.

1.11.3 EHSV se rovněž domnívá, že lepší spolupráce a zapojení místních úřadů a sociálních partnerů v těchto regionech, např. prostřednictvím integrovaných činností/opatření, by mohly vést k vytvoření podmínek pro dosažení kritické velikosti, což by mohlo pomoci lépe využít potenciál regionů a přiblížit je rozvinutějším regionům EU. Vzhledem k jejich dopadu na cestovní ruch slouží tyto regiony k šíření hodnot Evropské unie.

1.11.4 EHSV se domnívá, že přístup ke kvalitnímu vzdělání a profesnímu školení je klíčem pro rozvoj těchto regionů.

1.12 *Vzdálenost od hlavních trhů a středisek rozhodování, absence „kritického počtu obyvatel“ pro ekonomickou udržitelnost čtených aktivit*

1.12.1 Vzdálenost těchto regionů a také jejich interní roztržitost představuje zjevnou překážku jejich rozvoje; zejména jejich malá velikost implikuje potíže při zajištění návratnosti velkých investic a úspor z rozsahu, nebo při zajištění ekonomické udržitelnosti čtených aktivit.

(¹) Úř. věst. C 61, 14. 3. 2003, s. 187.

1.13 *Situace reprezentativních ekonomických a sociálních hnutí v příslušných regionech*

1.13.1 Podle názoru EHSV lze veřejné politiky odpovídající specifickým potřebám každého z regionů provádět jen za existence vstřícného reprezentativního ekonomického a sociálního hnutí. Faktory omezující rozvoj a konkurenceschopnost jsou: absence kritického počtu obyvatel (lidí, infrastruktury, služeb, atd.) v mnoha z těchto regionů a nedosažení úrovně účinné organizace ekonomických a sociálních partnerů.

1.14 *Politika Společenství a vnitrostátní politiky pro minimalizaci trvalých strukturálních problémů*

1.14.1 Strukturální fondy pokryly významnou část obyvatelstva těchto regionů (v případě ostrovů více než 95 %), neboť jsou způsobilé pro cíle 1 a 2.

1.14.2 Za podpory politiky Společenství a vnitrostátních politik byla zavedena řada programů s cílem podpořit v těchto regionech udržitelný rozvoj využitím jejich specifických výhod. Důležitým příkladem je podpora rozvoje místních řemeslných činností, projekty cestovního ruchu a nové dopravní, školící a environmentální infrastruktury.

1.14.3 Významný podíl z financování Společenstvím byl vyhrazen na modernizaci a posílení hospodářských sektorů s cílem napomoci vytváření nebo udržení podniků. Vedle konvenční přímé investiční pomoci zahrnují opatření určité nástroje finančního inženýrství (záruční úpravy, posílení vlastních zdrojů, preferenční úrokové míry, atd.), které měly pákový účinek na mobilizaci zdrojů na kapitálových trzích. Veřejná pomoc byla použita rovněž ke zlepšení podnikatelského prostředí, jako např. vybavení podnikatelských oblastí, zajištění obecných služeb, vypracování projektů aplikovaného výzkumu a transferu technologií a využití nových komunikačních technologií.

1.14.4 V oblasti zemědělství byla přijata specifická opatření na posílení tradičních místních plodin a na podporu diverzifikace, aplikovaného výzkumu a experimentování.

1.14.5 V souvislosti s rybolovem a hydroponií byly některé regiony schopny získat zdroje pro financování projektů na

vybudování a modernizaci plavidel, rybářských farem, vybavení rybářských přístavů, zpracovatelských zařízení a trhů.

1.14.6 Některé investice byly vloženy do oblasti školení (vytváření infrastruktury a konání školících kurzů) s cílem zvýšit schopnost přijímat a uspokojovat potřeby určitých sektorů.

1.14.7 Byla přijata také opatření pro ochranu životního prostředí zaměřená na snížení znečišťování, zvláště v oblasti zacházení se zbytky a jejich zpracování a v oblasti kapalných odpadů vznikajících v průmyslu a z domácností.

1.14.8 Opatření Společenství pro rozvoj venkova specificky zaměřená na podporu náhorních regionů byla určena na zajištění pokračujícího využívání zemědělských pozemků v méně produktivních oblastech a na podporu vyšších investic v nich. Prostřednictvím agro-environmentálních opatření byly podpořeny metody zemědělské výroby slučitelné s ochranou životního prostředí a zachováním přírody.

1.15 *Několiikaletý rozvoj těchto regionů ve světle uplatněných veřejných politik*

1.15.1 Politiky Společenství, uplatněné zejména prostřednictvím strukturálních fondů, sehrály v celkovém vývoji těchto regionů velmi důležitou úlohu, zejména ve vztahu k jejich konvergenci ke zbytku Evropské unie. V řadě oblastí byly dopady těchto politik značné nebo dokonce rozhodující, např. v dopravní infrastruktuře nebo rybolovu a zemědělství, tj. ve dvou hlavních hospodářských sektorech.

1.15.2 Nejviditelnějším aspektem projektů spolufinancovaných Evropskou unií v každém z těchto regionů bylo vytváření a rozvoj infrastruktur odstraňujících vnější izolovanost těchto regionů. Přístupnost byla zřetelně zlepšena ve všech regionech ku prospěchu jak místní populace, tak oblastí cestovního ruchu. Vnitro-regionálně tyto regiony těžily z velkého zlepšení cest a v některých případech z opatření pro rozvoj veřejné dopravy. V některých oblastech byly zlepšeny infrastruktury podporující hospodářskou činnost v zvládnání měnících se požadavků.

1.15.3 Souběžně s posílením leteckého a námořního spojení napomohly snížení vnitřních nevýhod plynoucích z ostrovního statutu a/nebo odlehlosti také iniciativy pokročilých telekomunikačních technologií (telekonference, diagnostika na dálku, telematika – služby telekomunikačního přístupu k centrálně uloženým informacím a kabelové sítě).

1.15.4 Toto úsilí vynaložené v různých hospodářských sektorech přispělo ke zvýšení produktivity společností a k dodávkám lépe využívajícím příležitosti místních a vývozních trhů.

1.16 Snaha o solidaritu ve strukturálních politikách

1.16.1 V kontextu reformy strukturálních fondů pro období let 2006-2013 by spolu se sociálně-hospodářskými vlastnostmi ostrovů a regionů s trvalými znevýhodněními měla být vzata v úvahu jejich specifická situace.

1.16.2 EHSV je zvláště potěšen tím, že Třetí zpráva o hospodářské a sociální soudržnosti, přijatá dne 18. února 2004 Evropskou komisí, poukazuje na zvláštní problémy těchto regionů a na nutnost přijmout opatření odpovídající jejich podmínkám.

1.16.3 Podle názoru EHSV by měl způsob přidělování zdrojů v rámci priority II (regionální konkurenceschopnost a zaměstnanost) a v rámci priority III (evropská územní spolupráce), předvídaný v nové architektuře politiky soudržnosti EU pro programovací období let 2007-2013 brát náležitě v úvahu kritéria pro posuzování trvalých strukturálních znevýhodnění, jako je např. vzdálenost, izolovanost, špatná přístupnost a nízká hustota osídlení. Je známo, že tyto faktory představují vážné překážky v hospodářském a sociálním rozvoji postižených regionů.

1.16.4 EHSV proto podporuje záměr Evropské komise brát náležitý ohled na územní dimenzi souběžně s dimenzemi hospodářskými a sociálními jako součást nového přístupu strukturálních fondů pro nové období finančního programování. Evropská komise navrhuje, aby pomoc Společenství v rámci priority II povinně používala územní kritéria odrážející relativní nevýhody regionů se zeměpisnými znevýhodněními (ostrovy, horské oblasti a oblasti s nízkou hustotou osídlení).

1.16.5 EHSV souhlasí s návrhem Evropské komise, že by členské státy měly zajistit, aby byly brány v úvahu zvláštní

podmínky těchto regionů pokud jde o účelové přidělování zdrojů v rámci regionálních programů a aby území s trvalými zeměpisnými znevýhodněními těžily ze zvýšení maximálních příspěvků Společenství.

1.16.6 EHSV zastává názor, že zvláštní pozornost by se měla věnovat situacím, kdy dochází k nahromadění takových faktorů (jako je tomu např. u ostrovů s horskými oblastmi a malou hustotou osídlení).

1.16.7 Kromě toho by se zvláštní potřeby těchto území měly odrážet nejen v politice soudržnosti, ale ve všech politikách Společenství.

1.16.8 EHSV je přesvědčen, že proto, aby se tyto regiony s trvalými strukturálními znevýhodněními mohly plně začlenit do Společenství, k němuž patří, měly by být – společně s nezbytným požadavkem, aby politika soudržnosti řešila problémy těchto regionů týkající se konkurenceschopnosti, které ovlivňují jejich rozvoj – brány v úvahu také přímé a nepřímé, pozitivní i negativní implikace ostatních politik Společenství (např. politika konkurenceschopnosti) na tyto regiony.

1.17 Regiony Cíle 1: udržitelné a přizpůsobené úsilí

1.17.1 Hospodářský a sociální rozvoj nejméně příznivých oblastí Unie je nejen sociálně správný, ale je rovněž důležitý pro politickou stabilitu a harmonický rozvoj Unie samotné. Udělování priority regionům, jejichž úroveň rozvoje se řadí mezi nejnižší v EU a které jsou postiženy nejaktuálnějšími sociálními problémy, je oprávněný.

1.17.2 V rámci obálky strukturálních fondů vyhrazené pro Cíl 1 po r. 2006 by za rozhodující faktory v distribučních kritériích měla být pokládána omezení související s trvalými znevýhodněními úměrně jejich příslušné intenzitě. Rozpočtové přiděly by měly také brát v úvahu ztěžující faktory, jako je účinek souostroví, nehostinnost či problémy špatné přístupnosti v důsledku obtížného terénu.

1.17.3 V případě, že je splněna řada cílů a kritérií, pak již nezáleží na tom, zda je příslušný nástroj právně zařazen jako samostatný program nebo jako soubor zvláštních opatření v rámci nového nařízení o „Cíli 2“.

1.17.3.1 Výslovným kritériem způsobilosti by měla být existence trvajících či trvalých zeměpisných nebo demografických omezení.

1.17.3.2 Oblasti, ve kterých by příslušný nástroj měl být použit, by měly být oblastmi jasně nesoucími trvalý zeměpisná nebo demografická omezení. Zejména se jedná o:

- financování nákupů nebo obnovy stabilních (nemovitých) či mobilních složek dopravní infrastruktury;
- financování rizikového kapitálu pro vybudování nových leteckých a námořních linek v rámci EU nebo se třetími státy;
- financování veřejné infrastruktury, jejíž rozšiřování je odůvodněno souostrovňací situací nebo izolovaností v důsledku obtížného terénu nebo nízké hustoty osídlení;
- krytí určitých dodatečných nákladů vznikajících v důsledku provádění legislativy EU v těchto oblastech (např. používání norem v oblasti životního prostředí, odpadového hospodářství a vodního hospodářství atd.);
- pomoc ostrovním společnostem (zejména malým) prostřednictvím propagačních kampaní a průzkumu trhu, jestliže jim tyto formy pomoci pomohou překonat problémy spojené s malým objemem místního trhu.

1.17.3.3 Přidělení tohoto nástroje by mělo vycházet ze zásady proporcionality, z intenzity postižení znevýhodněním vyjádřené mírou přístupnosti, z demografické situace a eventuálně i produktivity. V kritériích pro poskytnutí pomoci by mělo být umožněno brát v úvahu také akumulaci omezení, která postihují mnoho ostrovních regionů (roztříštěnost souostrovňacího typu, obtížná demografická situace, horská povaha části jejich území).

1.17.4 Pokud má vytvoření takového nástroje překročit symbolickou rovinu, musí mu být přiděleny značné zdroje. Ty by se měly pohybovat v rozmezí obnosů pomoci odpovídající obnosům v současnosti udělovaným regionům v rámci Cíle 2 na dolní hranici daného měřítka až k obnosům v současnosti udělovaným regionům v rámci Cíle 1 na horní hranici daného měřítka.

1.18 Revidování systémů státní pomoci ⁽¹⁾

1.18.1 Mechanismy pomoci provozované členskými státy obnášejí relativně větší sumy peněz než strukturální fondy. Proto je pro tyto regiony klíčově důležité, aby různé systémy pomoci řízené Společenstvím braly v úvahu dodatečné náklady a omezení spojená se specifickými rysy toho kterého regionu.

1.18.2 Zástupci těchto regionů odůvodňovali potřebu flexibilnějšího rámce skutečností, že pomoc určená na kompenzování dodatečných nákladů spojených s jejich situací zdaleka nedeformuje trh, ale přispívá k jeho opětovnému vyvážení.

1.18.3 Legislativa EU upravující pomoc, zejména státní pomoc regionům a zemědělskou pomoc, musí být proto revidována. Tato pomoc musí v souladu se zásadou pozitivní diskriminace zahrnout omezení jejich zvláštností a jejich možné akumulace s jinými omezeními zeměpisné a demografické povahy. Následuje několik příkladů:

1.18.3.1 Systém státní pomoci regionům bere v úvahu omezení postihující regiony s velmi nízkou hustotou osídlení a v současnosti povoluje vyšší úroveň pomoci souběžně s přímou pomocí dopravě. Nezahrnuje však žádné odkazy na ostrovy (s výjimkou nahodilých odkazů). Minimálním požadavkem proto je, aby příspěvky udělované řídicí osídleným oblastem byly rozšířeny na všechny ostrovy, což představuje:

- porovnatelné prahové hodnoty ČGE (čistého grantového ekvivalentu);
- oprávnění používat pomoc určenou ke krytí dodatečných dopravních nákladů.

1.18.3.2 Kromě toho ve scénářích „nejlepších případů“ povoluje stejná legislativa využívání pomoci pouze v případech, kdy je taková pomoc „dočasná a je progresivně snižována“. Toto omezení nebere v úvahu trvalý charakter omezení vyplývající z ostrovní situace a proto by mělo být vyloučeno, zejména v případě dopravních subvencí.

⁽¹⁾ Za státní pomoc je pokládán přímý převod podnikům formou grantů, daňových výjimek, majetkové spoluúčasti, měkkých půjček, daňových odkladů a záruk, kalkulovaný tak, aby byla sjednocena data o jednotlivých složkách státní pomoci do společného ukazatele pro různé státy.

1.18.3.3 Oficiální zákaz přímé pomoci dopravě v případech obchodu mezi členskými státy Společenství by měl být v případech ostrovů znovu uvážen, protože taková pomoc by mohla zlepšit jejich hospodářské začlenění do prostoru Společenství a umožnila by jim využít výhody jejich zeměpisné polohy v námořním prostoru okolo Evropy. To se týká zejména ostrovů ležících blíže pobřeží jiného než vlastního členského státu, a ještě více a v jiném měřítku ostrovů, jejichž obchod se Společenstvím je realizován prostřednictvím transoceánské dopravy.

1.18.3.4 Problém pomoci dopravě by se měl rovněž řešit v rámci WTO tak, aby byl podporován přímý obchod s nejbližšími třetími státy.

1.18.3.5 Systém hospodářské soutěže převládající v námořní a letecké dopravě zahrnuje v souvislosti s ostrovy různá ustanovení, která by měla být zlepšena nebo doplněna. Například:

- pravidlo „ten, kdo podává nejnižší nabídku“ by mělo být pozměněno tak, aby byly brány v úvahu faktory, jako např. hospodářské a sociální dopady, jaké na ostrov může mít právo či ustanovení smlouvy;
- praxe rozčleňování linek či tras pro obsluhu regionu do několika nabídkových řízení by měla být opuštěna v případech, kdy by tato praxe mohla ohrozit kvalitu a spolehlivost těchto služeb;
- mělo by být možné rozšířit podmínky smluv o zajištění veřejných služeb v oblasti námořní přepravy tak, aby byla brána v úvahu doba odpisování lodí.

1.18.3.6 V případě pomoci určené zemědělství a rybolovu by měla být předvídána zvláštní podpurná opatření pro místní výrobce určená k omezení účinků dodatečných dopravních nákladů nebo účinků omezené velikosti trhu. Tato opatření by se mohla vztahovat např. na poskytování pomoci určené malým zpracovatelským jednotkám (jatka, mlékárny), kdy skromný objem jejich regionální produkce nebo malá velikost místního trhu znemožňuje jejich provoz v podmínkách ekonomické životaschopnosti.

1.18.3.7 Uplatňování jednotných nepřímých daňových sazeb (DPH, spotřební daň, atd.) obvykle vede ke zhoršování situace na ostrovech, kde jsou spotřební ceny nejvyšší. Státy by měly umožnit uplatňovat určitou míru pružnosti při výběru

určitých daní v těch regionech, kde by takový přístup přispěl ke snížení dodatečných strukturálních nákladů a ke zlepšení životních podmínek místního obyvatelstva. Totéž se ze zřejmých důvodů vztahuje i na zdanění uživatelských poplatků ve spojení s dopravou (např. letištní poplatky).

2. Závěry a doporučení

2.1 Choulostivost, která charakterizuje regiony s trvalými znevýhodněními, obvykle vede ke ztížení jejich rozvoje a v mnoha případech zhoršuje jejich hospodářské a sociální potíže. Obyvatelstvo usídlené v regionech nepostižených těmito znevýhodněními za jinak podobných podmínek žije ve větší prosperitě a přinejmenším je postiženo menšími potížemi.

2.2 Bylo by nepřesné a zjednodušující tvrdit, že jde o neodvratnou osudovost, která odsuzuje regiony s trvalým znevýhodněním do role druhořadých území a jejich obyvatele k endemickému nedostatečnému rozvoji. V mnoha případech mají evropské regiony s trvalým znevýhodněním několik kladů nebo potenciál schopný podporovat rozvoj: jejich blízkost relevantním přírodním zdrojům, jejich schopnost produkovat obnovitelnou energii, jejich přitažlivost jako místo vhodné pro cestovní ruch, jejich zeměpisně-strategická poloha, blízkost námořních tras, rozmanitost ekosystémů, atd.

2.3 Problém, kterému obyvatelstvo v těchto regionech čelí, spočívá ve skutečnosti, že k tomu, aby tyto příležitosti mohlo využít, bude muset pravděpodobně pracovat více nebo přijmout mnohem větší rizika, než by bylo nutné k obdobnému úspěšnému podnikání v jiných, výhodnějších částech EU. V obdobích recese budou na druhé straně mezi prvními postiženými v důsledku nižší ziskovosti jejich průmyslových odvětví.

2.4 Evropská politika pro regiony s trvalými znevýhodněními by se proto měla sestávat ze souboru opatření zaměřených na minimalizaci jejich zranitelnosti a na pomoci při vytváření skutečné „rovnosti příležitostí“ mezi těmito územími a zbytkem Unie. Protože tato politika představuje odezvu na přírodní omezení, je oprávněné, aby byla odstupňována podle intenzity těchto omezení. Ze stejných důvodů by měla doplňovat, a nikoli jen nahrazovat opatření tradičně přijímaná jako součást politiky hospodářské a sociální soudržnosti.

2.5 Co by měla taková politika zahrnovat?

2.5.1 Evropská politika pro regiony s trvalými znevýhodněními by měla být založena na třech hlavních zásadách a na několika hlavních cílech:

- **za prvé:** na zásadě trvání, protože zeměpisná omezení, která tato území ovlivňují, mají trvalou povahu. Tato zásada trvalosti kontrastuje s pojmem „dohánění“, který dosud sloužil jako základ pro politiky EU při řešení hospodářských a sociálních problémů;
- **za druhé:** na zásadě pozitivní diskriminace. Ta spočívá v nahlížení na opatření udělená určitým územím, aby jim bylo umožněno vykompenzovat trvalá strukturální omezení, nikoli jako na nespravedlivé výhody, ale jako na opatření zaměřená na dosažení skutečné rovnocennosti. V tomto ohledu je pozitivní diferenciací v protikladu k diskriminaci, která – podle definice vyslovené Evropským soudním dvorem – „...spočívá v řešení podobných situací odlišně a různých situací podobně“ (Rozsudek soudu první instance, Čtvrtá komora, dne 26. října 1993. Spojené případy T-6/92 a T-52/92);
- konečně **za třetí:** na zásadě proporcionality, neboť situace v regionech s trvalými znevýhodněními jsou synonymní se zeměpisnou a demografickou rozmanitostí. Pozitivní diferencování vzhledem k regionům s trvalými znevýhodněními je ospravedlnitelné, pouze pokud se zakládá na skutečném stavu věcí jejich zeměpisných, demografických a environmentálních charakteristik a na omezeních, která s sebou nesou. Skutečný stav věcí se liší region od regionu.

2.5.2 Cílem není přijít s opatřeními k systematickému a jednotnému použití pro každé území, ale nejprve a především vytvořit rámec, který by umožnil tyto rozdíly brát v úvahu. Tento stálý rámec, založený někdy na právních ustanoveních, někdy na finančních zdrojích a někdy na způsobech řízení, by měl umožnit navrhnout řešení přizpůsobené každému z těchto regionů úměrně povaze a intenzitě příslušných problémů. V určitých případech to bude znamenat opatření společná pro všechny regiony s trvalými znevýhodněními a v jiných ustanovení specifická pro danou situaci a nevhodná k obecnému použití.

2.6 Cíle politiky pro regiony s trvalými znevýhodněními

2.6.1 Tři typy cílů politiky pro regiony s trvalými znevýhodněními jsou sociální, hospodářský a environmentální řád. Tyto cíle jsou navzájem dokonale propojeny.

2.6.2 Za účelem řádné implementace pomoci ve znevýhodněných oblastech bychom měli termín „trvalá udržitelnost“ chápat ve dvou významech; za prvé, z hlediska socio-ekonomického, kdy zajišťuje existenci životaschopných rodinných podniků a produktivního systému, čímž omezuje demografický exodus, a za druhé posiluje ekologicky šetrnou praxi.

2.6.2.1 **Sociální cíle:** „sociální cíle“ mají umožnit obyvatelům těchto regionů, kteří si to přejí, „narodit se, žít a pracovat doma“.

2.6.2.2 Obyvatelé těchto regionů musí mít určitou míru volby a kvalitu infrastruktury a služeb co nejbližší těm, které jsou dostupné v jiných částech Unie.

2.6.2.3 Tento cíl se týká řady sektorů, zejména vzdělání, počáteční a celoživotní profesní vzdělávání, zdraví, dopravy a telekomunikací. Rovnocennost s jinými částmi Unie nemůže být definována čistě statistickým způsobem, musí být posuzována kvalitativně. Pokud jsou infrastruktury nebo služby složité, pak čím menší je počet obyvatel daného regionu, tím neúměrněji roste jejich velikost a cena vzhledem k počtu obyvatel. Tento problém nemá žádné jednotné řešení kromě uplatnění zásady: je nutno se zaměřit na optimální jakost služeb tak, aby byla přinejmenším zachován počet obyvatel.

2.6.2.4 Potřebné zdroje jsou zdroje ze strukturálních fondů účelově zaměřené na oblasti dopravy (stabilní a mobilní složky infrastruktury), odpadového hospodářství, vody, vzdělání a zdraví. V oblasti dopravy, energie a telekomunikací by podpora ze strukturálních fondů měla být posílena účinným použitím článku 154 Smlouvy ve vztahu k transevropským sítím s vhodnými finančními zdroji.

2.6.2.5 Obyvatelé regionů s trvalými znevýhodněními by měli mít přístup ke spotřebnímu zboží nebo ke službám za sociálně přijatelné ceny.

2.6.2.6 Tato situace může být v některých případech napravena opatřeními určenými ke snížení spotřebitelských cen nebo stimulováním poskytovatelů některých služeb k tomu, aby působili v nejbližších nebo nejméně osídlených oblastech.

2.6.2.7 Požadované zdroje představují intervenční opatření sociální povahy, jako např.

- přímá pomoc určitým komerčním aktivitám nebo poskytovatelům služeb;
- zvláštní sazby námořní a letecké přepravy pro stálé obyvatel;
- existence vysoce kvalitních veřejných služeb.

Intenzita některých z těchto opatření může být proporcionální vzhledem k izolovanosti dotčených komunit a také nepřímá úměrná velikosti jejich trhu.

2.6.2.8 Jako základ pro taková ustanovení by v některých případech mohlo sloužit extenzivní používání ustanovení článku 73 (veřejné služby v dopravě), čl. 86 odst. 2 (o podnicích pověřených provozováním služeb obecného hospodářského zájmu) a čl. 87 odst. 2 (ve vztahu k pomoci sociální povahy udělené jednotlivým spotřebitelům) Smlouvy.

2.6.3 **Ekonomické cíle:** ekonomické cíle evropské politiky pro regiony s trvalými znevýhodněními by měly přispívat k začlenění ostrovů do jednotného trhu, přičemž je třeba brát v úvahu jejich sociální a environmentální choulostivost. Zásady volného trhu proto musí být sladěny se zásadami hospodářské, sociální a územní soudržnosti.

2.6.3.1 Začlenění těchto ekonomik do jednotného trhu vyžaduje spravedlivé podmínky.

2.6.3.2 Obecně snížení dodatečných dopravních nákladů prostřednictvím přímé pomoci společnostem.

2.6.3.3 Na základě analýzy případ od případu a v závislosti na dané situaci ustanovení zaměřená na kompenzování omezenosti místních trhů a omezenosti přírodních a lidských zdrojů. Mezi tato ustanovení patří podněty a podpůrná opatření pro soukromý sektor, zmírněná na základě povahy příslušných činností, jejich ziskovosti a jejich sociálních a environmentálních dopadů.

2.6.4 **Environmentální cíle:** „environmentální cíle“ evropské politiky pro regiony s trvalými znevýhodněními spočívají v pomoci zachovat životní prostředí těchto regionů v souladu s požadavky jejich hospodářského a sociálního rozvoje. „Životní prostředí“ zahrnuje přírodní zdroje, krajiny a ekosystémy těchto regionů, spolu s jejich kulturním dědictvím v jeho nejrozmanitějších podobách: architektura, památky, jazykové dědictví, písně, tance, literatura, umění, řemesla atd.

2.6.4.1 Zachování dědictví životního prostředí by nemělo představovat statický nebo pasivní přístup orientovaný na přeměnu regionů s trvalými znevýhodněními na „indiánské

rezervace“. Naopak by mělo představovat aktivní a dynamický přístup orientovaný zejména na podporu udržitelného rozvoje nutného k udržení populace doma a na zaručení životního prostředí dobré jakosti.

2.6.4.2 Environmentální cíle vyžadují zásahy na velmi odlišných úrovních, nejen na úrovni místní, ale i úrovni národní, evropské a dokonce celosvětové. Například:

- zachování jazykového dědictví vyžaduje uskutečnění politiky vzdělávání sestavené jak na místní, tak celostátní úrovni;
- ochrana pobřeží proti námořnímu znečištění vyžaduje dohled nad plavbou v národních i mezinárodních vodách a restriktivní opatření (jako např. právo průjezdu průlivy), která jsou diskutována nejen mezi sousedícími státy, ale také na celosvětové úrovni (v rámci Mezinárodní námořní organizace);
- hospodaření s rybnými zdroji zahrnuje nejen regiony, členské státy a Společenství, ale také třetí státy (například v Karibské oblasti) nebo mezinárodní orgány (např. rybolov Severního Atlantiku);
- veškeré politiky spojené s pozorováním skleníkového efektu a omezováním jeho důsledků musí být řešeny na všech dříve uvedených úrovních, ale také na celosvětové úrovni v rámci Organizace spojených národů a v rámci různých konferencí o životním prostředí.

2.6.4.3 Environmentální cíle jsou do značné míry otázkou řízení. Ostrovní, náhorní, horské a nejbližší obce či obyvatelstvo by měli být konzultováni a v případě možnosti zapojeni do spolupráce na environmentálním rozhodování, které se jich týká.

2.6.4.4 Evropská unie by měla brát v úvahu zvláštní choulostivost svých ostrovů v kontextu environmentálních diskusí na mezinárodní scéně (např. ohledně smluv o rybolovu s třetími státy nebo v oblasti boje proti skleníkovému efektu).

3. Závěrečná poznámka

3.1 Z hlediska významu regionů vyznačujících se zvláštními rysy, diskutovanými v předkládaném stanovisku z vlastní iniciativy, vzhledem k jejich širokému zeměpisnému rozptýlu po celém území Unie a vzhledem k poznámkám a návrhům, které EHSV zamýšlí učinit s cílem zajistit, aby tyto regiony byly lépe začleněny do EU, bude Evropský hospodářský a sociální výbor nadále sledovat události v této oblasti, které přispívají k posouzení budoucích politik určených k řešení problémů těchto regionů.

V Bruselu dne 10. února 2005.

Předsedkyně

Evropského hospodářského a sociálního výboru

Anne-Marie SIGMUND